

Türk Dili II

5. Hafta

Yazılı Anlatım Türleri

BAŞLAT

Ders Konusunun Hedefi

- İnsanoğlu var olduğundan beri yaşadıklarını, gördüklerini, şahit olduklarını, duygu ve düşüncelerini diğer insanlarla değişik yazılı anlatım türlerini kullanarak paylaşma ihtiyacı duymuştur. Bunun değişik sebepleri vardır. İnsanları etkilemek, daha doğru düşüncelerini sağlamak, toplum düzenine ve yaşayışına katkıda bulunmak, insanların bilgi seviyesini artırmak, onları yönlendirmek bu sebeplerden bazılarıdır.
- 5. ve 6. haftalardaki Türk Dili II dersimizde bu anlatım türlerini inceleyerek bunlara ilgi çekmeye çalışacağız.

İçindekiler

İÇİNDEKİLER

Kısaca işleyeceğimiz konular şöyle:

- Fıkra
- Deneme
- Sohbet
- Röportaj
- Haber
- Gezi Yazısı

Fıkra

Fıkranın belirleyici özellikleri nelerdir?

- Makale gibi düşünsel plânla yazılır. Fakat makaleden kısadır.
- Yazar anlattıklarını kanıtlamak zorunda değildir.
- Bilimselden çok kişisel görüşünü açıklar, Yazılanlara okuyucuyu inandırma ve okuyucusunu kendisi gibi düşündürme kaygısı yoktur.
- Günöbirlik yazılardır, en beğenileni bile birkaç gün sonra unutulur.
- Yazar, yapmacıklıktan uzaktır. Anlatım yalın ve sade bir dille yapılır.
- Anlatım, yazarın kendine özgüdür.
- Günlük olaylar veya düşüncelerle ilgili konular işlenir.
- Düşünce ön plânda olmalıdır.
- Nükteli fıkralardan, kıssalardan, vecize ve atasözlerinden faydalanılmalıdır.
- Açık, sade ve akıcı bir dil kullanılmalıdır.

Açıklamayı görmek için
butona tıklayın.

Deneme

- Bir yazarın özgürce seçtiği herhangi bir konu üzerinde kesin yargılara varmadan, kişisel görüş ve düşüncelerini serbestçe anlattığı yazılara deneme denir.
- Özgürce seçilen bir konuda, yazarın kendi kendiyile konuşma havası içinde yazdığı yazı türüdür. Yazının konusu yazarın o anda aklına geliveren bir konu görünümündedir. Öğretici ve düşünsel yanı da vardır.
- Kendisinden önce benzeri yazılar yazılmış olmakla birlikte 16. yüzyılda deneme kavramını ilk kez kullanan Fransız yazarı **Montaigne** (Monteyn)'dir. Denemeler adını verdiği yazıları, bir edebiyat türünün adı olmakla kalmamış, benzerlerinin de yazılmasına yol açmıştır.

Açıklamayı görmek için butonlara tıklayın.

Deneme

Denemenin Amacı;

- Okuyucuyu düşünmeye yöneltmek,
- Hayatın gerçeklerini ortaya koymak,
- Kültür alanındaki değişme ve gelişmeleri fark ettirmek,
- Birey-toplum ilişkisini dile getirmek.

Açıklamayı görmek için
butonlara tıklayın.

Deneme

Denemenin belirleyici özellikleri nelerdir?

- İnsanı ve toplumu ilgilendiren her şey (yaşama, ölüm, aşk, sanat, felsefe, din, ahlâk, töre, bilim, siyaset vb.) denemenin konusu olabilir.
- Deneme yazarı kendisiyle konuşur gibi yazar.
- Dil, doğru ve güzel kullanılmalıdır.
- Deneme yazarının düşünce ufku geniştir ve deneme yazarı kendine özgü bir bilgi birikimine sahip olmalıdır.
- Denemeci, bayağı bir anlatıma inmeden terim ve felsefi kavramların ağırlığından uzak bir üslubu tercih eder.
- Denemeci, denemenin sonunda kesin bir yargıya, bir sonuca varma amacı gütmeyiz.
- Deneme, herhangi bir konuda düşündürücü, öğretici, inandırıcı ve ufuk açıcıdır.
- Deneme rahat okunan bir düşünce yazısıdır.
- Denemecinin öne sürülen her düşünce ya da savı doğrulama, kanıtlama gibi bir kaygısı yoktur. Deneme, makale ve eleştiriden bu yönüyle ayrılır.
- Deneme yazarı birçok kaynaktan beslenir: Felsefi, sosyolojik, tarihî tema ve olayların yanında bilimsel veriler ve ünlü kişilerin özdeyişleri olabilir. Yine de denemeci seçtiği konuyu farklı bir yaklaşımla işler.

Açıklamayı görmek için
butonlara tıklayın.

Sohbet (Söyleşi)

- Bir yazarın, kişisel görüş ve düşüncelerini fazla derinleştirmeden, okuyucusuyla konuşuyormuş gibi içten bir hava içinde yazdığı yazılara **sohbet** denir.
- İnsanlar karşılıklı konuşmayı sevdiklerinden, **söyleşi** türündeki yazıları okumayı severler.
- İyi bildiği ve herkesin ilgilendiği bir konuda çoğu kişi söyleşi yazabilir. Bunun için bir konuda, ne söyleyeceğini bilmenin yanı sıra, nasıl söyleyeceğini bilmek gerekir. Söylenecekler, küçük şakalarla daha çekici duruma getirilebilir. **İyi bir dinleyici olmak, iyi bir söyleşi yazmak için önemlidir.** Usta bir söyleşi yazarı çok ağır konuları bile herkesin okuyup anlayabileceği bir duruma getirir. **Sohbetlerde yalın, içten, samimi ve senlibenli bir dil kullanmak esastır.**

Açıklamayı görmek için
butona tıklayın.

Sohbet (Söyleşi)

Söyleşinin belirleyici özellikleri nelerdir?

- Düşünsel plânla yazılır.
- Herkesi ilgilendiren konular seçilir.
- Yazar, sorulu-cevaplı cümlelerle konuşuyormuş hissi verir.
- Cümleler çoğu zaman konuşmadaki gibi devriktir.
- Yazar anlattıklarının doğruluğuna, okuyucusu ile olan bağına güvenmeli, anlattıklarını günlük konuşma havasıyla, fakat mantık çerçevesinden ayrılmadan anlatabilmelidir.
- Kolay okunabilir bir üslup yakalayabilmelidir.
- İçtenlik, samimilik, doğallık sohbetin özelliklerindendir.
- Yazar anlattıklarının doğruluğuna, okuyucusu ile olan bağına güvenmeli, anlattıklarını günlük konuşma havasıyla, fakat mantık çerçevesinden ayrılmadan anlatabilmelidir.

Açıklamayı görmek için
butona tıklayın.

Röportaj

- Gazete ve dergilerde yayımlanan yazı türlerinden biridir. Öğretici yazı türüdür. Bir olay, bir durum; yerinde gezip görülerek, olayla ya da durumla ilgili değişik kişilerle konuşularak, soruşturularak yazılır. Röportaj hem gezi yazılarının hem makalenin özelliklerini taşır. Makale gibi dayandığı sağlam bir düşünce, bir tez vardır.
- Yazar; sorunu yerinde inceleyerek, gezip görerek, halkla, varsa mağdurla ve yetkili kişilerle konuşarak; fotoğraf, belge ve istatistik verilerle destekleyerek okuyucunun bilgisine sunar. En çok kamuoyu toplayan gazete yazısıdır. Çok yönlü anlatım olanakları vardır. Bu yönüyle diğer düşünce yazılarından zengindir.
- Röportaj yazmak çok önemlidir. Bu nedenle de röportaj yazarının toplumsal sorumluluğu diğer yazarlardan daha çoktur. Röportaj yazarlığı ayrı bir ustalığı ve yan alan becerilerini gerektirir.
- Yazar yazdıklarını evindeki köşesine çekilip yazmaz. Yazar bir yandan evinde çalışırken bir yandan kütüphanede, arşivde, devlet dairesinde, iş yerlerinde araştırma yapacak; diğer yandan da olay yerinde incelemeler yapacaktır. Hem fotoğrafçı titizliği ile çalışacak hem de yerine göre kimi zaman sevecenlikle, kimi zaman ısrarlı ama hiçbir zaman sırnaşık ve terbiyesiz olmadan, haddini bilerek, insan haklarını da çiğnemediği soruşturma yapacaktır. Bütün bunların yanında röportaj yazarı, okuyucu ile bağını koparmamak zorundadır.

Açıklamayı görmek için
butona tıklayın.

Röportaj

Röportaj türünün belirleyici özellikleri nelerdir?

- Genellikle gazete ve dergilerde yayımlanan yazı türüdür.
- 20.yüzyılda gazete ve gazete çevresinde gelişmiştir.
- Röportajda gözlem ve araştırma önemlidir. Röportajcı bunu yaparken ilgililerin bilgisine de başvurur.
- Röportajcının amacı, konuyu çarpıtmadan belgesel olarak okuyucuya sunmak, okuyucuyu konun içinde yaşatmak, kamuoyunu aydınlatmaktır.
- Röportaj, tek bir yazı olabileceği gibi, aynı konuda dizi yazı da olabilir.
- Yazılan olaylar bizzat yaşanmış olmalıdır.
- Kısa cümlelerle metin hareketli hale getirilmelidir.
- Röportaj metinlerinde öyküleyici, betimleyici, öğretici ve açıklayıcı anlatım türleri kullanılabilir.
- Röportaj metinlerinde dil, ağırlıklı olarak göndergesel işlevde kullanılır.
- Konu ile ilgili fotoğraf, belge ve filmlere yer verilir.
- Röportaj yazarı, kendi görüş ve düşüncelerini de katar.
- Belli bir plana göre yazar.

Açıklamayı görmek için
butona tıklayın.

Gezi Yazısı

- Herhangi bir kimsenin, daha çok bir edebiyat sanatçısının gerek yurt içinde gerekse yurt dışında gezip gördüğü yerlerdeki toplumları, kentleri, yerleri, yaşayışları, âdet ve töreleri, gelenek ve görenekleri, doğal ve tarihi güzellikleri, ilgi çeken değişik yönleri edebî bir üslup içinde kaleme alarak anlatmasına “gezi yazısı” (**seyahatname**) denir.
- Yazar, gezip gördüğü yerlerle ilgili gözlemlerini, incelemelerini, bilgileri bir araya getirerek gezi yazısını yazar. Okur, anlatılan yerleri bu sayede sanki yazarla birlikte geziyormuş hissine kapılır.
- Gezi yazılarında **aydınlatıcı**, **öğretici bilgiler** de yer alır. Amaç, gezilen yeri okuyucuya her yönüyle tanıtmaktır. Bu yapılırken geçmişle gelecek arasında bağ kurulur, toplumların birbirleriyle ilişki kurması ve birbirlerini tanıması, toplumlar arası kültür alışverişi ortamının oluşması sağlanır.

Açıklamayı görmek için
butona tıklayın.

Gezi Yazısı

- Gezi yazılarında, gezilip görülen yerin bütün özellikleri ele alınır.
- Gezilen yerin özellikle tarihî, coğrafi, doğal ve sosyal nitelikleri belirgin şekilde anlatılır.
- Gezi yazılarında gezginin dikkatini çeken ve farklı bir özellik gösteren insanlar, tarihî ve tabii güzellikler, farklı kültürler gibi konular güncel olaylarla da bütünleştirilerek edebî bir üslupla yazıya geçirilir.
- Gezi yazılarında ayrıca yörenin dil, din, inanç, âdet, gelenek, görenekleri incelenir. Bölgedeki insanların düşünce yapısı ortaya konur.
- Bölge, okuyucunun daha iyi anlaması açısından başka bölgelerle kıyaslanır.
- Yazar, gezisi esnasında birçok yer görür, birçok insanla tanışır; bunları hafızasında tutmak zor olduğu için gezi esnasında kısa notlar alır ve bunları hikâye eder.

Açıklamayı görmek için
butona tıklayın.

